

Uudenmaan liitto

toimisto@uudenmaanliitto.fi

Lausuntopyyntö 202/05.00/2016, 21.3.2019

LAUSUNTO UUSIMAA-KAAVAN 2050 EHDOTUSVAIHEEN KOKONAISUUDESTA

Uusimaa-kaava laaditaan koko Uudenmaan alueelle ja sen aikatahtain on vuodessa 2050. Kaava-kokonaisuus muodostuu kolmesta seutujen vaihemaakuntakaavasta, jotka laaditaan Helsingin seudulle, Itä-Uudellemaalle ja Länsi-Uudellemaalle. Kaava kokoaa yhteen kaikki maankäytön keskeiset teemat, jotka tulee ratkaista maakuntakaavalla. Tullessaan voimaan kaava korvaa nyt Uudellamaalla voimassaolevat maakuntakaavat. Seutujen vaihekaavoja ohjaavana taustavisiona toimii Uudenmaan rakennesuunnitelma.

Yleisesti kaavaehdotuksesta

Loviisan kaupunki antoi lausunnon kaavan luonnosaineistosta marraskuussa 2018. Tämän jälkeen luonnoksen pohjalta on laadittu kaavaehdotus, joka koostuu kolmesta seutujen vaihemaakuntakaavasta. Luonnosvaiheessa tavoitteena oli, että Uusimaa-kaava 2050 korvaisi kaikki nyt Uudellamaalla voimassa olevat maakuntakaavat. Nyt ehdotusvaiheessa tavoite on muuttunut siten, että seutukohtaisten vaihemaakuntakaavojen hyväksymisen yhteydessä kumotaan kyseisen kaavan alueelta kaikki aiemmat maakuntakaavat lukuun ottamatta Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaratkaisua.

Seutujen vaihemaakuntakaavoja ohjaavana taustavisiona toimii Uudenmaan rakennesuunnitelma. Oikeusvaikutukseton suunnitelma kattaa koko Uudenmaan ja siinä esitetään kokonaiskuva maakunnan aluerakenteesta vuonna 2050. Luonnosvaiheen lausunnossaan Loviisan kaupunki on todennut, että yksi oikeusvaikutteinen maakuntaa kokonaisuutena kehittävä maakuntakaava olisi parempi ratkaisu kuin seutujen erilliset vaihekaavat. Loviisan kaupunki muistuttaa edelleen maakunnan liittoa maakunnan kehittämisestä kokonaisuutena, ja korostaa, että maakuntakaava ei edelleenkään tue riittävästi itäisen Uudenmaan kehittämistä osana pääkaupunkiseutua.

Liikkuminen ja liikenne

Itäinen rantarata Porvoo-Loviisa-Kotka oli kaavaluonnosvaiheessa osoitettu kehittämisperiaatemerkinä ”kaavan tavoitevuoden jälkeen toteutettavan rata- tai tieyhteyden ohjeellinen linjaus” eli vasta vuoden 2050 jälkeen toteutettavaksi hankkeeksi. Nyt kaavaehdotusvaiheessa merkintää on muutettu: ”pitkällä aikavälillä toteutettavan pääradan ohjeellinen linjaus”. Merkinän kuvauksen mukaan merkinnällä on osoitettu suunnittelukauden loppupuolella tai vuoden 2050 jälkeen toteutettavat linjaukset. Loviisan kaupunki katsoo, että merkintä on muuttunut parempaan suuntaan, mutta esittää, että julkisen liikenteen ratkaisuja selvitettäisiin myös siitä näkökulmasta, miten paljon radan toteuttaminen muuttaisi itäisen Uudenmaan kasvumahdollisuuksia. Nyt selvityksissä ei ole huomioitu kehittämisnäkökulmaa. Uudenmaan maakuntakaavassa tulisi varautua isoihinkin liikenneverkollisiin muutoksiin jo kaavan tavoitevuoteen mennessä sekä mahdollistaa tulevat tarpeet ja kestävä aluekehitys. Raideliikenteen kehittäminen on yksi keskeinen tekijä kestävä kehityksen ja ilmastonmuutoksen hillinnässä. Koko itäinen rantarata Helsinki-Porvoo-Loviisa-Kotka-Pietari tulisi osoittaa kaavassa samalla merkinnällä: pääradan ohjeellinen linjaus.

Kaavaluonnosvaiheessa joukkoliikenteen maakunnallisesti merkittävät liityntäpysäköintipaikat ja joukkoliikenteen vaihtopaikat esitettiin oikeusvaikutteisella liitekartalla. Nyt merkinnät on osoitettu

kaavaehdotuksen kartalla. Loviisan kaupunki pitää ratkaisua selkeänä, mutta muistuttaa, että osoitettuja liityntäpysäköintipaikkoja ja joukkoliikenteen vaihtopaikkoja tulisi olla enemmän, vähintäänkin Loviisan keskusta ja Ahvenkoski tulisi osoittaa.

Uudenmaan liikenneratkaisuilla on huomattavia vaikutuksia liikennejärjestelyihin maakunnan ulkopuolella. Joukkoliikenteen osalta on palvelutason huomattavia puutteita sekä Loviisasta Helsinkiin päin, Kotkan suunnalta Hästholmenille että Uudeltamaalta Kymenlaaksoon päin, mikä vaikeuttaa työssäkäyntiä ja asiointia julkisella liikenteellä. Erityisesti tulisi huomioida toisen asteen koulutuksen saavutettavuus julkisilla kulkuneuvoilla. Erityisesti Loviisan seutukunnan tarve bussiyhteyksiin yli maakuntarajan on ilmeinen.

Koskenkylästä Kouvolan suuntaan on osoitettu liikenteen yhteystarvemerkinä, mikä on yhtenevä Kymenlaakson maakuntakaavan kanssa. Kymenlaakson maakuntakaavan 2040 luonnoksessa Vt6 on esitetty kehitettäväksi kaksiajorataiseksi valtatieksi. Merkinä liittyy Kymenlaakson liikennejärjestelmän kehittämiseen, jonka tavoitteena ovat elinkeinoelämän kilpailukyvyyn, saavutettavuuden ja kestävästi liikkumisen edistäminen. Vt6 on osa valtakunnallisia ja kansainvälisiä henkilö- ja tavaraliikenneyhteyksiä, joiden liikennemäärät edellyttävät 2+2 kaistaisia keskikaiteellisia pääteitä. Uudenmaan puolella kyseinen tie on esitetty ainoastaan valtakunnallisesti merkittävänä yksiajorataisena tienä. Loviisan kaupunki toteaa, että kaavaratkaisua on tarpeen uudelleenarvioida.

Loviisan ja koko Itä-Uudenmaan kannalta joukkoliikenteen ja etenkin rantaradan selvittäminen ja varaukset ovat keskeisimmät maakuntakaavassa selvitettävät ja ratkaistavat asiat. Metro palvelee vain marginaalisesti pääkaupunkiseudun tarvetta, muttei itäistä Uttamaata. Itäisen rannikon liikenteellisen saavutettavuuden puutteet vaikuttavat kielteisesti alueiden vetovoimaan ja taloudellisiin kehittymismahdollisuuksiin. Idän suunnan joukkoliikenteen kehittäminen ja ratayhteys luovat puolestaan edellytyksiä Uudenmaan aluerakenteen tasapainoisemmalle kehittämiselle olemassa olevaan ja suunnitteluperiaatteiden mukaiseen vetovoimaiseen ympäristöön. Loviisan kaupunki toteaa, että nyt lausuttavana oleva kaavaehdotus rajoittaa pääkaupunkiseudulta itään suuntautuvaa kasvua ja kehittämistä sekä mahdollisesti heikentää myös Kymenlaakson kehittymismahdollisuuksia.

Taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeet ja kauppa

Maakunnan kehittämisen kannalta merkittävät taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeet on osoitettu kehittämisperiaatemerkinnöillä. Voimassa olevissa kaavoissa taajamatoimintojen alueet on osoitettu aluevarauksina. Kehittämisperiaatemerkintä on osittain ongelmallinen, koska kaavan oikeusvaikutuksen mukaan sitä ei ole maakuntakaavan esitystarkkuuden, suunnittelutilanteen keskeneräisyyden tai muun vastaavan syyn takia tarkoituksenmukaista osoittaa selkeästi kohdennettuna aluevarauksena. Kuitenkin kaupan ratkaisussa tulkitaan tarkasti, sijoittuuko kaupan alue taajamatoimintojen kehittämisalueelle vai ei ja tämän mukaan määräytyy, paljonko alueelle voidaan sijoittaa paikallista keskustahakuista kauppaa. Lisäksi kaavan yleisten suunnittelumääräysten mukaan asumista ja työpaikkarakentamista on ohjattava ensisijaisesti keskuksiin ja taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeille. Loviisan keskusta on osoitettu keskustatoimintojen alueena ja palvelukeskittymät on osoitettu Strömforsin ruukkiin, Liljendaliin ja Koskenkylään. Lisäksi Loviisan keskustan länsipuolelle on osoitettu kaupan alueen enimmäismitoitukseksi 40 000 k-m² erillisellä merkinnällä. Koskenkylään sijoitettu palvelukeskittymän sijaintipaikka tukee olemassa olevaa asemakaava-aluetta, mutta on etäällä jo rakennetusta olemassa olevasta vähittäistavarakaupan suuryksiköstä. Ratkaisua on syytä selkeyttää ainakin tältä osin.

Kaavaehdotuksen taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeen ulkopuolella Loviisassa ovat mm. seuraavat asemakaavoitetut ja tiiviisti rakennetut alueet: Valko ja Tesjoki. Koskenkylä, Strömforsin ruukki ja Liljendal on osoitettu palvelukeskittyminä. Kyseisillä asemakaavoitetuilla alueilla on asumi-

sen ja siihen liittyvien lähipalveluiden kuten päiväkotien ja koulujen ohella myös runsaasti asema-kaavoitettuja työpaikka- ja teollisuusalueita. Loviisan kaupunki on parhaillaan laatimassa Valkon ja sen lähialueiden osayleiskaavaa ja sinne ollaan osoittamassa asumis- ja työpaikkarakentamista. Valkossa on jo nyt maakunnallisesti merkittävä satama siihen liittyvine työpaikka- ja teollisuusalueineen, joiden kilpailukyvyyn ja tulevaisuuden mahdollisuuksien edistämiseen osayleiskaavatyökin tähtää. Alueelle on tullut ja myös suunniteltu huomattavaa täydennysrakentamista ja lisäksi alueen joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitää edelleen vahvistaa. Taajamatoimintojen kehittämisvyöhykettä tuleekin laajentaa huomattavasti vähintäänkin Valkon ja Tesjoen suuntiin. On oleellista, että kaupunki voi itse päättää ja määritellä tiivistettävät ja täydennettävät alueet sekä parantaa joukkoliikenteen edellytyksiä olemassa olevassa rakennetussa ympäristössä sitä tukevalla rakentamisella.

Strömforsin ruukkiin on sijoitettu kaupan ohjaukseen liittyvä palvelukeskittymän maakuntakaavamerkintä, joka on nimetty Ruotsinpyhtääksi. Nimi tulee muuttaa Strömforsin ruukki -nimeksi. Ruotsinpyhtää on koko laajan kaupunginosan nimi. Myös muut mahdolliset ruukkiin liittyvät viittaukset tulisi nimetä tällä nimellä.

Energiantuotantoon sekä siihen liittyviin reitistöihin, yhteyksiin ja satamiin liittyviä huomioita

Koko energiasectori on muutoksessa. Tähän muutokseen vaikuttaa neljä megatrendiä: ilmastonmuutos ja resurssitehokkuus; kaupungistuminen; uudet teknologiat ja digitalisaatio sekä aktiiviset asiakkaat. Uudenmaan alueen kasvavat väestö- ja työpaikkamäärät tarvitsevat lisäenergiaa, jonka tuotannon tulee olla päästötöntä ja resurssitehokasta. Uudelle teknologialle ja innovatiivisille ratkaisuille pitää varmistaa toimintaedellytykset ja sijaintipaikat. Digitalisaatio tuo uusia mahdollisuuksia energiasektorilla ja energian varastointi saattaa olla tulevaisuudessa merkittävässä asemassa tuotantoja optimoitaessa. Suuren mittakaavan keskitettyjä tuotantoratkaisuja tultaneen tarvitsemaan myös tulevaisuudessa huolimatta siitä, että lähituotantoratkaisujen (hajautetut tuotantoratkaisut) toteuttaminen ilman yhteiskunnan taloudellista tukeakin alkaa olla jo nyt mahdollista. Ylikunnalliset energiaratkaisut tulevat todennäköisesti lisääntymään. Kiertotalous tulee olemaan merkittävässä roolissa nostettaessa materiaalitehokkuutta, mutta myös osana energiatuotantoa. Tulevaisuuden logistiikka perustuu sähkөөn.

Loviisan kaupunki muistuttaa kantanaan, että Loviisan Hästholmenin voimalaitoksen jatkomahtoisuudet voimantuotannossa tulee säilyttää kaavassa. Myös muille energiantuotantomuodoille tulee luoda mahdollisuudet. 4. vaihemaakuntakaavan tuulivoiman tuotantoon soveltuvien alueiden säilyttäminen tukee tätä tavoitetta.

Kaavassa on osoitettu laivaväylä Valkon satamaan sekä Hästholmenin voimalaitokselle. Valkon satama on osoitettu sataman kohdemerkinnällä. Kohdemerkillä osoitetaan alueita valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävää satamatoimintaa sekä muuta siihen liittyvää toimintaa varten. Loviisan kaupunki pitää näitä merkintöjä hyvinä.

Loviisan kaupunki kannattaa Fortumin ehdottamaa selvitystä nk. yhteiskäyttötunnelin rakentamisesta yhdyskuntateknisen huollon ja mahdollisesti muidenkin kiinnostuneiden käyttöön Loviisasta pääkaupunkiseudulle (linjausvaraus). Yhteiskäyttötunneleista on ilmeisen hyviä kokemuksia erityisesti pk-seudulla. Tunnelia puoltaisivat mm. turvallisuus-, korjaus-, kunnostus-, uusimis- ja huoltonäkökulmat sekä eri prosesseissa syntyvien lämpöhäviöiden käytön tehostamismahdollisuudet – käytännössä Loviisan ydinvoimalan ylijäämälämpö sekä Porvoon Kilpilahden prosesseissa syntyvien lämpöjen hyötykäyttö. Tunneleissa olisi mahdollisuus suunnitella myös varastoja lämpö- ja sähköenergialle. Mahdollisia tunnelin käyttötarkoituksia voisivat olla ainakin sähkön ja datan siirtoverkot, maakaasuverkko, kaukolämpöverkko, vesiverkot, energiavarastot, mahdollisuus lentopetrolin siirrolle sekä tilat tuleville, innovatiivisille yhdyskuntateknisille ratkaisuille.

Huomioita muista kaavaan liittyvistä aiheista

Virkistysalueiden ja virkistyskäytön kohdealueiden osalta tulisi harkita muutoksia. Virkistysalueena lueteltu Fantsnäs on rajattu kartoilla oleellisesti väärin tai nimi on väärä. Virkistyskäytön kohteena esiin voisi nostaa kaupungin omistamat Särkjärven uimaranta alueen, Kukuljärven laavurannan alueen, Hopomjärven uimarantakalliot sekä Dunkahällan ja Kråkholmenin saaret.

Rannikko, saaristo ja Kymijoen läntinen haara ovat merkittäviä matkailun vetovoimatekijöitä Loviisassa. Itäisen Suomenlahden potentiaali matkailun kehittämisessä korostuu Helsingistä länteen suuntautuvan veneilymatkailun ruuhkautumisena. Uudenmaan rajalla on merkittävästi kehittyvä matkailukokonaisuus liittyen Kymijokeen ja Strömforsiin, joka jatkuu edelleen Kymenlaakson puolella Pyhtäällä Stockforsista, Sirius Sportin kautta Munapirttiin ja Kaunissaareen. Kymenlaakson maakuntakaavassa alueelle on osoitettu matkailun kehittämisen kohdealue.

Uusimaa 2050 –maakuntakaavaehdotuksessa matkailua ei ole nostettu erityiseksi teemaksi vaan matkailua käsitellään muiden teemojen sisällä. Kaavaluonnoksessa on kuitenkin huomioitu mm. Strömforsin matkailutoiminnan näkökulmasta arvokas laaja yhtenäinen metsäalue, joka ulottuu mm. Kukuljärven vaellusreitit ympäristöön. Se on osoitettu kaavassa merkinnällä 'Metsätalousvaltainen alue, joka on laaja, yhtenäinen ja ekologisen verkoston kannalta merkittävä'. Merkintään liittyvässä kuvauksessa ja määräyksessä ei ole kuitenkaan huomioitu luontomatkailun kehitysnäkökulmaa, mikä Strömforsissa olisi ilmeinen kehittämismahdollisuus.

Veneilyn runkoväylät tulisi osoittaa matkailun kannalta merkittäviin veneilysatamiin saakka. Loviisassa veneilyn runkoväylä tulisi ulottaa Laivasillalla sijaitsevaan vierasvenesatamaan asti. Vastavasti veneilyn kannalta merkittävä Ruotsinpyhtään saariston ns. sisäväylä tulee osoittaa maakuntakaavassa. Merellisyyden ja saariston merkitys elinkeinojen, matkailun ja vapaa-ajantoimintojen kannalta ei juurikaan konkretisoidu kaavaehdotuksessa.

Malmin lentokenttää tai sitä korvaavaa pienlentokenttää ei ole osoitettu Uusimaa 2050 -kaavan ehdotuksessa. Maakunnallisesti merkittävää lentoliikennettä mahdollistavaa kenttää koskevat ratkaisut tulee esittää oikeusvaikutteisessa maakuntakaavassa. Kulttuuriympäristön näkökulmasta kenttä on kuitenkin tunnistettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä, joka tulee säilyttää. Maakuntakaava edistää kansainvälisesti korkeatasoisen ilmailuarkkitehtuurin ympäristön säilymistä parhaiten osoittamalla kenttä maakuntakaavassa lentokenttänä. Kulttuurihistoriallisen arvon säilymisestä on lausunut Museovirasto lausunnossaan MV/31/05.01.01/2018.

Uusimaa 2050 –maakuntakaavaa on valmisteltu kiireellä. Kiirehtiminen vaarantaa aidon osallistumisen ja mahdollisuuden vaikuttaa tärkeään Uudenmaan tulevaisuutta pitkälle ohjaavaan kaavaan.

Loviisan kaupunginhallitus